

Belmod

Harmonisering en vereenvoudiging van wetgeving

Onroerend vermogen en onderhoudsgelden in bestaansmiddelenonderzoek

Juni 2022

1 INLEIDING

Om de opname van sociale rechten te bevorderen is een verdere vereenvoudiging en harmonisering van de regelgeving nodig. Automatisering gedijt bovendien beter in een context van transparante en eenvoudige regelgeving.

In het kader van het BELMOD-project werd een vergelijkende analyse gemaakt van het bestaansmiddelenonderzoek gelinkt aan het leefloon, de inkomensgarantie voor ouderen (IGO), tegemoetkomingen personen met een handicap (IVT en IT), de verhoogde tegemoetkoming (VT) en de toelage van het sociaal verwarmingsfonds (verwarmingstoelage). Op basis van dit vergelijkend onderzoek werd een stakeholderoverleg georganiseerd in samenwerking met het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting en het Belgian Anti-Poverty Network. De conclusies van dit stakeholderoverleg geven meer inzicht in welke richting de bijstandsregelingen bij voorkeur geharmoniseerd wordt. De FOD Sociale Zekerheid zal verschillende scenario's die besproken werden op het stakeholderoverleg verder analyseren om zo zicht te krijgen op hun budgettaire impact alsook de impact op het aantal en profiel van de begunstigden (https://socialsecurity.belgium.be/sites/default/files/content/docs/nl/sociaal-beleid-vorm-geven/belmod/voorstellen_voor_simulaties.pdf).

Deze nota presenteert de eerste resultaten van de simulaties met het BELMOD-model in het kader van de harmonisering van middelentoetsen. Hierbij werd gefocust op de rol van de onroerende goederen, en meer bepaald de eigen woning, en de betaalde en ontvangen onderhoudsgelden in de middelentoetsen van de onderzochte uitkeringen en tegemoetkomingen. Allereerst wordt de huidige wetgeving ter zake beschreven. Vervolgens volgt de inhoud van de simulaties, alsook de resultaten. In bijlage wordt tot slot de methodologie toegelicht.

2 HUIDIGE SITUATIE

2.1 Onroerend vermogen: eigen woning

Elke eigenaar, bezitter, erfpachter, opstalhouder of vruchtgebruiker van een onroerend goed (woningen, appartementen, gronden enzovoort) wordt verondersteld onroerende inkomens te verkrijgen, zelfs voor de woning die hij zelf bewoont¹. Deze onroerende inkomens worden per

¹ https://financien.belgium.be/nl/particulieren/woning/onroerende_inkomsten/definitie#q1

goed weergegeven in het kadastraal inkomen (KI), zijnde “het gemiddeld normaal netto-inkomen van één jaar”. De onroerende inkomsten worden in de middelentoetsen van de onderzochte uitkeringen en tegemoetkomingen echter op verschillende manieren al dan niet meegerekend. In de simulaties betreft de harmonisering van middelentoetsen focussen we op het inkomen van de eigen woning.

Voor het **leefloon**² en de **inkomensgarantie voor ouderen**³ (IGO) wordt geen onderscheid gemaakt tussen de eigen woning en andere onroerende goederen. Wat betreft het inkomen uit bebouwde onroerende goederen die de aanvrager in volle eigendom of vruchtgebruik bezit, wordt het gedeelte van het globaal KI dat het vrijgesteld bedrag overschrijdt, vermenigvuldigd met 3. Het vrijgesteld bedrag bedraagt 750,00 EUR voor het leefloon en 743,68 EUR voor het IGO, verhoogd met resp. 125,00 EUR en 123,95 EUR per kind waarvoor de aanvrager kinderbijslag trekt⁴, vermenigvuldigd met de breuk die de belangrijkheid uitdrukt van het recht van de aanvrager op dit goed wanneer hij eigenaar of vruchtgebruiker in onverdeeldheid is.

- Indien de eigendom gedeeld wordt, wordt een correctiefactor die de proportie van eigendom uitdrukt toegepast. Bij de berekening van het leefloon wordt deze factor ook toegepast op het vrijgesteld bedrag.
- Indien de eigendom met hypotheek bezwaard is, wordt het in rekening gebracht onroerend inkomen verminderd met het jaarlijks bedrag van de hypothecaire intresten op voorwaarde dat
 - o de schuld werd aangegaan voor eigen behoeften en de aanvrager bewijst hoe het ontleend kapitaal werd gebruikt;
 - o de aanvrager bewijst dat de hypothecaire intresten eisbaar waren en betaald werden voor het jaar dat de ingangsdatum van de beslissing voorafgaat.
- Indien de eigendom verworven werd mits betaling van een lijfrente, wordt het in rekening gebracht onroerend inkomen verminderd met het bedrag van de lijfrente dat door de aanvrager werd betaald. Het bedrag van de lijfrente wordt voor het leefloon vermenigvuldigd met de breuk die de belangrijkheid uitdrukt van het recht van de aanvrager op dit goed wanneer hij eigenaar of vruchtgebruiker in onverdeeldheid is.

² Art. 25 Koninklijk besluit van 11 juli 2002 houdende het algemeen reglement betreffende het recht op maatschappelijke integratie

³ Art. 35-36 Koninklijk besluit van 23 mei 2001 betreffende het algemeen reglement inzake de inkomensgarantie voor ouderen

⁴ De verhoging met 125,00 EUR geldt ook voor elk kind voor wie de echtgenoot of levenspartner van de aanvrager kinderbijslag trekt indien de aanvrager gerechtigd is op een leefloon van categorie 3 (minstens één afhankelijk ongehuwd kind in het gezin).

- Indien de aanvrager van een leefloon van categorie 3 eigenaar of vruchtgebruiker in onverdeeldheid is, wordt het KI, het vrijgesteld bedrag, het bedrag van de hypothecaire intresten en het bedrag van de lijfrente vermenigvuldigd met de breuk die de belangrijkheid uitdrukt van het recht van de aanvrager en zijn echtgenoot of levenspartner op dit goed.

De inkomsten die voor de middelentoets van de **inkomensvervangende tegemoetkoming**⁵ (IVT) en **integratietegemoetkoming** (IT) in rekening worden gebracht zijn de gezamenlijk en afzonderlijk belastbare inkomsten die in aanmerking worden genomen voor de aanslag inzake personenbelasting en aanvullende belastingen en betrekking hebben op het referentiejaar, zijnde het jaar - 2. Indien de aanvrager of de persoon met wie hij een huishouden vormt geen aangifte in de personenbelasting heeft gedaan voor het jaar - 2, dan stelt de DG Personen met een handicap ter vervanging het werkelijk inkomen voor dat beschouwde jaar zelf vast. Hierbij zijn de aanvrager en de persoon met wie hij een huishouden vormt verplicht alle nodige gegevens aan te leveren. Bij de vaststelling van het werkelijk inkomen wordt voor onroerende goederen het KI in aanmerking genomen. Indien de aanvrager of de persoon met wie hij een huishouden vormt een eigen woning bezit, wordt het KI ervan slechts in rekening genomen indien het meer bedraagt dan 3.000,00 EUR. Dit bedrag wordt verhoogd met 250,00 EUR voor elke persoon ten laste van de persoon met een handicap of voor de persoon met wie deze een huishouden vormt.

Als het totale inkomen van een gezin⁶ lager is dan 15.986,16 EUR, verhoogd met 2.959,47 EUR per bijkomend lid van het gezin, dan hebben alle leden van het gezin recht op de **verhoogde tegemoetkoming**⁷ (VT). Bij dit totale inkomen wordt het geïndexeerd KI, de huur of de huurwaarde van de eigen woning meegerekend. Hiervan wordt echter 743,68 EUR vrijgesteld, verhoogd met 123,95 EUR voor elk ander gezinslid dan de rechthebbende.

De middelentoets van de **verwarmingstoelage**⁸ onderzoekt of het bruto belastbaar inkomen van het huishouden van de verbruiker minder bedraagt dan 11.763,002 EUR, verhoogd met 2.177,65 EUR per persoon ten laste. Bij de berekening van het belastbaar bruto inkomen wordt er rekening

⁵ Art. 8 Koninklijk besluit van 6 juli 1987 betreffende de inkomensvervangende tegemoetkoming en de integratietegemoetkoming

⁶ De definitie van 'gezin' is terug te vinden in Art. 25-26 Koninklijk besluit van 15 januari 2014 betreffende de verhoogde verzekeringstegemoetkoming, bedoeld in artikel 37, § 19, van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994.

⁷ Art. 21 & 27 Koninklijk besluit van 15 januari 2014 betreffende de verhoogde verzekeringstegemoetkoming, bedoeld in artikel 37, § 19, van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994

⁸ Art. 251 Programmawet van 22 december 2008

gehouden met het onroerend vermogen van de gebruiker en zijn huishouden. Het KI van de eigen woning wordt echter niet mee in rekening gebracht.

Bij de onderzochte uitkeringen en tegemoetkomingen kunnen we dus het onderscheid maken tussen de regelingen waarvoor het volledige vermogen, en dus ook het KI van de eigen woning, in rekening wordt gebracht (leefloon, IGO en VT) en de regelingen die zich beperken tot de belastbare inkomsten, waar de eigen woonst geen deel van uitmaakt (IVT/IT en verwarmingstoelage).

2.2 Ontvangen onderhoudsgelden

Ook wat betreft ontvangen onderhoudsgelden bestaan er verschillen in de manier waarop de onderzochte middeltoetsen hiermee omgaan. Zo is voor het **leefloon**⁹ het onderhoudsgeld dat de gerechtigde ontvangt ten voordele van kinderen die hij/zij ten laste heeft vrijgesteld. Bij de **IGO**¹⁰ zijn de onderhoudsgelden tussen ascendenten en descendenten vrijgesteld. De middeltoetsen van de **IVT/IT**¹¹, **VT**¹² en **verwarmingstoelage**¹³ houden de belastbare inkomsten in rekening, zo ook de belastbare onderhoudsgelden.

2.3 Betaalde onderhoudsgelden

Tot slot bekijken we waar de betaalde onderhoudsgelden als aftrekbare besteding gelden. De betaalde onderhoudsgelden worden doorgaans niet vrijgesteld. De enige uitzondering hier is de **IGO**¹⁴ waarbij de betaalde onderhoudsgelden altijd worden in mindering gebracht.

⁹ Art. 22 Koninklijk besluit van 11 juli 2002 houdende het algemeen reglement betreffende het recht op maatschappelijke integratie

¹⁰ Art. 19 Koninklijk besluit van 23 mei 2001 betreffende het algemeen reglement inzake de inkomensgarantie voor ouderen

¹¹ Art. 8 Koninklijk besluit van 6 juli 1987 betreffende de inkomensvervangende tegemoetkoming en de integratietegemoetkoming

¹² Art. 27 Koninklijk besluit van 15 januari 2014 betreffende de verhoogde verzekeringstegemoetkoming, bedoeld in artikel 37, § 19, van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994

¹³ Art. 251 Programmawet van 22 december 2008

¹⁴ Art. 39 Koninklijk besluit van 23 mei 2001 tot instelling van een algemeen reglement betreffende de inkomensgarantie voor ouderen

3 SIMULATIES

3.1 Onroerend vermogen: eigen woning

Tijdens het stakeholderoverleg werd gepleit om de onroerende inkomens van de eigen woning niet mee op te nemen in middelentoetsen, aangezien de woning essentieel is om te kunnen leven en de waarde van de woning niet beschikbaar is zolang de woning niet verkocht wordt.

Aangezien de eigen woning niet belastbaar is, wordt het onroerend vermogen van de eigen woning niet opgenomen in de middelentoets van IVT/IT en verwarmingstoelage, maar wel in die van het leefloon, IGO en VT. Bijgevolg werden het leefloon, de IGO en de VT gesimuleerd zonder het KI van de eigen woning mee op te nemen in de middelentoets¹⁵. Hierbij werd de assumptie gehanteerd dat de eerste en enige woning overeenkomt met de eigen woning, aangezien de gegevens van het patrimoniumkadaster niet toelaten een onderscheid te maken tussen eigen woning en eigendommen voor vreemd gebruik. Gegeven de vereiste informatie hierover ontbreekt, gaan we uit van eigendommen die niet door een hypotheek bezwaard zijn, en die niet verworven werden door betaling van een lijfrente.

3.2 Ontvangen onderhoudsgelden

Wat betreft de ontvangen onderhoudsgelden werd tijdens het stakeholderoverleg beargumenteerd om de ontvangen onderhoudsgelden ten voordele van een kind niet op te nemen in bestaansmiddelentoetsen, aangezien deze dienen om de (buiten)gewone kosten voor kinderen op te vangen.

De ontvangen onderhoudsgelden ten voordele van een kind worden in de middelentoetsen van het leefloon en de IGO niet opgenomen. Ontvangen onderhoudsgelden zijn echter wel belastbaar, zodat ze wel in rekening worden gebracht in de middelentoetsen van de IVT/IT, VT en verwarmingstoelage. In de simulaties worden bijgevolg voor deze tegemoetkomingen de ontvangen onderhoudsgelden niet mee opgenomen in de middelentoetsen. Hierbij moet echter worden opgemerkt dat de data uit de belastingaangifte niet toelaat een onderscheid te maken tussen de verschillende soorten onderhoudsgelden. Bij de simulaties wordt de assumptie gehanteerd dat de onderhoudsgelden ontvangen door personen ouder dan 65 jaar

¹⁵ De gedeeltelijke vrijstelling (zoals bepaald door art. 27 van het KB van 15 januari 2014 betreffende de verhoogde verzekeringstegemoetkoming, bedoeld in artikel 37, § 19, van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994) is enkel van toepassing op de eigen woning. Bijgevolg wordt deze vrijstelling niet toegepast in de simulatie.

onderhoudsgelden voor een ex-partner zijn, en dat onderhoudsgelden ontvangen door personen jonger dan 65 jaar ten voordele van een kind zijn.

3.3 Betaalde onderhoudsgelden

Ten derde werd, vanuit de visie dat er enkel rekening mag worden gehouden met de middelen die de aanvrager maandelijks effectief ter beschikking heeft, tijdens het stakeholderoverleg geopperd om de betaalde onderhoudsgelden te beschouwen als aftrekbare besteding.

Voor de simulaties betekent dit dat bij de middelentoetsen van het leefloon, de IVT/IT, de VT en de verwarmingstoelage de betaalde onderhoudsgelden in mindering moeten worden gebracht. Ook hier geldt de beperking dat er geen onderscheid gemaakt kan worden tussen onderhoudsgelden voor kinderen en andere onderhoudsgelden.

3.4 Totale impact van de harmoniseringsvoorstellen

Tot slot simuleren we het totale effect van de drie voorstellen tot harmonisering van middelentoetsen. Hierbij werden in de middelentoetsen van de onderzochte uitkeringen en tegemoetkomingen de eigen woning en de ontvangen onderhoudsgelden dus niet meegerekend en werden betaalde onderhoudsgelden beschouwd als aftrekbare besteding.

4 RESULTATEN

Onderstaande tabellen tonen de impact van de gesimuleerde maatregelen en bestaan telkens uit vier delen. In de eerste drie delen worden de resultaten getoond van respectievelijk een vrijstelling van de eigen woning, een vrijstelling van de ontvangen onderhoudsgelden en het verrekenen van de betaalde onderhoudsgelden als aftrekbare besteding. In het vierde deel wordt het gecombineerde effect van deze drie maatregelen getoond.

De eerste kolom bevat telkens een referentiewaarde, zijnde respectievelijk de geobserveerde uitkeringsmassa (tabel 1) en het geobserveerd aantal begunstigden (tabel 2) zoals gerapporteerd voor 2018 in de editie 2020 van het Vade Mecum van de gegevens van de sociale bescherming in België – statistisch gedeelte. In de tweede kolom rapporteren we de procentuele verandering van de uitkeringsmassa en aantal gerechtigden volgens de simulaties. De derde kolom toont de verwachte impact op het werkelijke budget en het aantal begunstigden (i.e. de gesimuleerde procentuele verandering toegepast op de referentiewaarde).

Tabel 1 analyseert de budgettaire impact. In de eerste drie delen wordt eerst het effect getoond van elke harmonisering op het leefloon, IVT- en IT-gerechtigden en de IGO¹⁶. Wegens interactie-effecten is er ook een impact op de bijstandsregelingen waarvoor de voorgestelde harmonisering geen wijziging inhoudt. Vervolgens wordt het gecombineerde effect van een harmonisering tussen de drie regelingen getoond.

De verwachte budgettaire impact is het grootst voor de vrijstelling van de eigen woning voor de berekening van het leefloon (37,1 mln euro op jaarbasis) en de IGO (35,1 mln euro op jaarbasis). De combinatie van beide maatregelen zou 71,5 mln euro kosten.

Een vrijstelling van de ontvangen onderhoudsgelden voor IVT- en IT-begunstigden – zoals reeds bestaat voor leefloon- en IGO-begunstigden – zou een eerder geringe meerkost van 1,9 mln euro op jaarbasis met zich meebrengen. De meerkost voor IVT en IT wordt echter deels gecompenseerd door minderuitgaven in de andere bijstandsregelingen, met name het leefloon, vanwege de mogelijke interacties tussen bijstandsregelingen¹⁷. De totale meerkost van het harmoniseren van een vrijstelling van de ontvangen onderhoudsgelden zou hierdoor maar 1,7 mln euro op jaarbasis zijn.

Het verrekenen van de betaalde onderhoudsgelden als een aftrekbare besteding in alle bijstandsregelingen zou vooral een meerkost betekenen voor het leefloon. De totale meerkost wordt geraamd op 8,2 mln op jaarbasis¹⁸.

De budgettaire impact van bovenstaande maatregelen voor de verhoogde tegemoetkoming en de toelage van het sociaal verwarmingsfonds ontbreken in tabel 1. De budgettaire impact van wijzigingen in beide regelingen kunnen we niet inschatten bij gebrek aan informatie over de gezondheids- en verwarmingsuitgaven in onze dataset.

¹⁶ De simulaties laten niet toe een onderscheid te maken tussen begunstigden met een leefloon en deze met een equivalent leefloon. Het referentiebudget bevat daarom zowel de uitgaven voor het Recht op Maatschappelijke Integratie als voor het equivalent leefloon.

¹⁷ Hier werd een vrijstelling van alle ontvangen onderhoudsgelden gesimuleerd (de data laten niet meer detail toe). De meerkost van een vrijstelling van enkel de onderhoudsgelden voor kinderen ten laste, ligt lager.

¹⁸ Hier werd een vrijstelling van alle ontvangen onderhoudsgelden gesimuleerd. De meerkost van een vrijstelling van enkel de onderhoudsgelden voor kinderen ten laste, ligt lager.

Tabel 1: Gesimuleerde kostprijs van bestudeerde maatregelen

	Referentiebudget	Simulaties (BELMOD)	
	2018 x 1,000 Euro ¹⁹	Gesimuleerde procentuele verandering	Budgettaire weerslag op referentiebudget
Vrijstelling eigen woonst			
Leefloon (incl. equiv. leefloon)	1.472.744	2,52%	37.109
IVT en IT	1.575.396	- 0,05%	- 770
IGO (incl. GIB)	582.576	6,03%	35.123
Totaal	3.630.716	2,85%	71.462
Vrijstelling ontvangen onderhoudsgelden			
Leefloon (incl. equiv. leefloon)	1.472.744	- 0,01%	- 185
IVT en IT	1.575.396	0,12%	1.876
IGO (incl. GIB)	582.576	-	-
Totaal	3.630.716	0,02%	1.691
Betaalde onderhoudsgelden als aftrekbare besteding			
Leefloon (incl. equiv. leefloon)	1.472.744	0,56%	8.216
IVT en IT	1.575.396	-	-
IGO (incl. GIB)	582.576	-	-
Totaal	3.630.716	0,26%	8.216
Combinatie van 3 bovenstaande maatregelen			
Totaal	3.630.716	3,15%	81.734

Bron: Berekeningen van de FOD Sociale Zekerheid, op basis van BELMOD

De bestudeerde maatregelen verhogen niet enkel de uitkeringsmassa voor bestaande begunstigen, ook het aantal begunstigen neemt toe. Dit geldt met name in het geval van een geharmoniseerde vrijstelling van de eigen woning. Deze maatregel zou vooral een toename van het aantal IGO-gerechtigden veroorzaken (+ 8,6%), wellicht door het relatief groot aantal woningeigenaars onder ouderen met daarnaast weinig bestaansmiddelen. Aangezien de budgettaire impact lager is (+ 6,0%) zou dit dus gaan om kleinere bedragen per begunstigde. Verder is er een meer beperkte toename van het aantal leefloon-gerechtigden (+ 1,9%) en het aantal VT-gerechtigden (+ 1,3%)²⁰. De andere maatregelen hebben een geringe impact op het aantal gerechtigden (toenames van minder dan 1%).

¹⁹ Zoals gepubliceerd in de editie 2020 van het Vade Mecum van de gegevens van de sociale bescherming in België – statistisch gedeelte.

²⁰ In het geval van de verhoogde tegemoetkoming leidt de vrijstelling van de eigen woning eveneens tot een schrapping van de gedeeltelijke vrijstelling op het KI van de eigen woning, wat de geringere impact verklaart.

Tabel 2: Gesimuleerde impact van bestudeerde maatregelen op aantal begunstigden

	Referentie-aantal ²¹ 2018	Simulaties (BELMOD)	
		Gesimuleerde procentuele verandering	Impact op referentie-aantal
Vrijstelling eigen woonst			
Leefloon (incl. equiv. leefloon)	155.211	1,88%	2.916
IVT en IT	185.618	- 0,06%	- 103
IGO (incl. GIB)	107.665	8,65%	9.309
Verhoogde Tegemoetkoming	2.043.144	1,29%	26.353
Sociaal verwarmingsfonds	88.811	0,87%	770
Vrijstelling ontvangen onderhoudsgelden			
Leefloon (incl. equiv. leefloon)	155.211	- 0,02%	- 28
IVT en IT	185.618	0,07%	136
IGO (incl. GIB)	107.665	-	-
Verhoogde Tegemoetkoming	2.043.144	0,22%	4.524
Sociaal verwarmingsfonds	88.811	0,23%	203
Betaalde onderhoudsgelden als aftrekbare besteding			
Leefloon (incl. equiv. leefloon)	155.211	0,89%	1.383
IVT en IT	185.618	-	-
IGO (incl. GIB)	107.665	-	-
Verhoogde Tegemoetkoming	2.043.144	0,49%	9.981
Sociaal verwarmingsfonds	88.811	0,52%	464
Combinatie van 3 bovenstaande maatregelen			
Leefloon (incl. equiv. leefloon)	155.211	2,79%	4.329
IVT en IT	185.618	0,02%	33
IGO (incl. GIB)	107.665	8,65%	9.309
Verhoogde Tegemoetkoming	2.043.144	1,99%	40.717
Sociaal verwarmingsfonds	88.811	1,61%	1.433

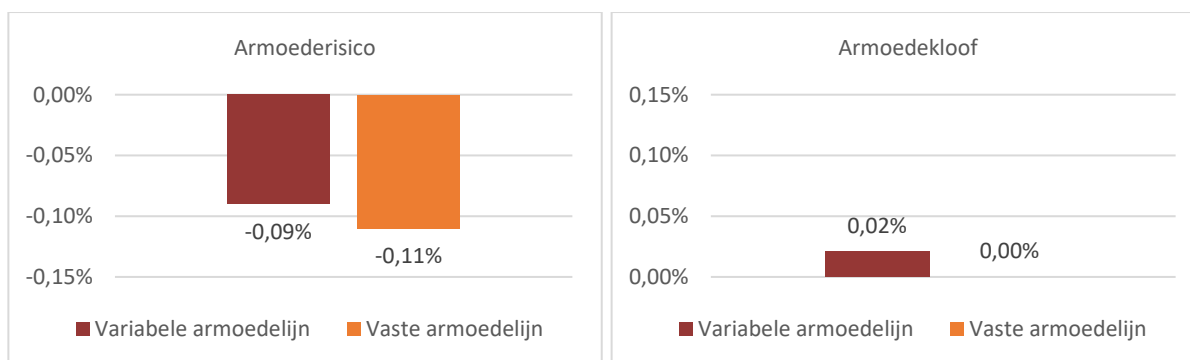
Bron: Berekeningen van de FOD Sociale Zekerheid, op basis van BELMOD

We analyseerden overigens ook de impact van de maatregelen op het profiel van de bijstandsgerechtigde populatie naar geslacht en leeftijd, maar stelden geen significante verschuivingen in de bestaande verdeling vast.

Tot slot analyseerden we de impact van bovenstaande maatregelen op het armoederisicopercentage en de armoedekloof. Let wel: we meten hier slechts de impact van de

²¹ Zoals gepubliceerd in de editie 2020 van het Vade Mecum van de gegevens van de sociale bescherming in België – statistisch gedeelte en Sociaal Verwarmingsfonds Jaarverslag 2019.

verhoging van de bijstandsbedragen voor sommige huidige rechthebbenden en van de instroom aan nieuwe rechthebbenden. We meten niet het bedoelde effect van de maatregel: een verbetering van de inkomenssituatie van vele gezinnen door een verhoogde NTU. Omdat de mate waarin NTU gereduceerd wordt moeilijk te voorspellen is, en het huidige niveau overigens onbekend is, gaan de simulaties uit van een volledige take-up.

Figuur 1. Armoederisico en -kloof van de combinatie van de drie maatregelen

Figuur 1 toont dat de drie maatregelen samen het armoederisico zou verlagen met 0,09% (met variabele armoedelijjn). Dit effect is bijna volledig te wijten aan de armoedereductie die we verwachten als gevolg van een veralgemeende vrijstelling van de eigen woning. Het effect op de armoedekloof is zo goed als afwezig. Met een variabele armoedelijjn stijgt de armoedekloof zelfs heel licht. Door de harmonisering komt de armoedegrens iets hoger te liggen, waardoor er een minimale stijging is in het verschil tussen de armoedegrens en personen die geen voordeel putten uit de harmonisering, bijvoorbeeld wanneer er geen eigen woning is.

BIJLAGE: METHODOLOGIE

Voor de microsimulaties werd gebruik gemaakt van het BELMOD-model²² en een dataset met de inkomensgegevens van 2015.²³ De inkomensgegevens zijn gepseudonimiseerde gegevens voor een toevalsteekproef van zo'n 335.000 gezinnen en zijn afkomstig van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid, gecombineerd met gegevens uit de belastingaangifte en het patrimoniumkadaster.

Het BELMOD-model was bij het uitvoeren van deze oefening nog niet volledig gevalideerd; de einddatum van het project is juni 2022. Daarom werd gewerkt met een aangepaste versie waarbij alleen de middelgetoetste uitkeringen en sociale bijdragen gesimuleerd werden. De vervangingsinkomens en inkomstenbelasting werden niet gesimuleerd maar overgenomen uit de dataset.

We focussen in dit rapport op de procentuele verschillen tussen het gesimuleerde basisscenario (d.i. regelgeving 30 juni 2015) en de gesimuleerde hervormingsscenario's. De uitkeringsmassa en aantal rechthebbenden in het basisscenario liggen doorgaans hoger dan de gepubliceerd in bijvoorbeeld in het "Vade-Mecum van de gegevens van de sociale bescherming in België – statistisch gedeelte". Microsimulatiemodellen neigen de uitkeringsbedragen en gerechtigden voor bijstandsuitkeringen te overschatten omwille van verschillende redenen. Ten eerste ontbreken administratieve gegevens over sommige inkomenselementen die in de middelentoes in rekening worden gebracht (bijvoorbeeld het inkomen uit grensarbeid of niet-belastbare roerende inkomsten). Daarnaast is er het niet-gebruik of de non-take up van sociale rechten.

²² <https://socialsecurity.belgium.be/nl/sociaal-beleid-mee-vorm-geven/belmod-project>

²³ Het is mogelijk om de oefening te actualiseren met geïndexeerde inkomensgegevens en geactualiseerde beleidsparameters, voor het meest recente jaar waarvoor referentiewaarden via externe bronnen beschikbaar zijn (op dit moment 2018). Omdat het aantal beleidswijzigingen tussen 2015 en 2018 gering is geweest, leek dit in dit eerste stadium van de simulatie-oefening minder zinvol. Het voordeel van werken met de 2015-gegevens is dat we de afwijking vermijden die zou kunnen ontstaan door een indexeren van de lonen en inkomens naar een later jaar op basis van onvolledige of geaggregeerde indices.